

Күн жүйесі

Әлем

Әлем-өзіміз елестете алатының бәрі-құрамына кіретін шексіз кеңістік.

Оның ішінде миллиардтаған жұлдыздар. Күн, ғаламшарлар, оған Жерде жатады. Оның өсімдіктері, жануарлары, адамдар-мұның бәрі де Әлем.

Жер-Күн жүйесінің тоғыз ғаламшарының бірі. Олардың бәрі Күнді айналады.

Күн

Күн – Күн жүйесінің орталығындағы үлкен жұлдыз. Күн бізге жарық пен жылу береді. Ол қатты қыздырылған сутек және гелий газдарынан тұрады. Күннің жасы шамамен бес миллиард жылға тең.

Бұл қызық.

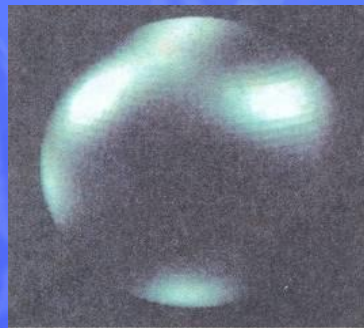
Күннің ішкі бөлігі-ядро, ал сыртқы қабықшасы күн тәжі деп аталады. Күн бетін дегі қара дақтар-барынша төмен температуралы аймақтар

Жұлдыздардың үлкен шоғыры галактика деп аталады. Күн жүйесі Құс жолы галактикасына жатады. Бұл галактиканың құрамында шамамен 200 миллиард жұлдыз бар.

Жер

Жер –тіршілік етушілер бар Күн жүйесіндегі жалғыз ғаламшар .Жерді жануарлар, өсімдіктер мен адамдар мекендейді.Жер Күннен қаншалық алыс болса, жер бетіндегі жағдайлар өмір үшін соншалық жарамды.Күнге жақын орналасқан ғаламшарларда тым ыстық, ал Күннен алыстағыларында-тым суық.

Жер бірнеше қабаттан құралған.Ең жоғарғы қабаты-жер қыртысы деп аталдады.Жер қыртысының астында мантия орналасқан Ғаламшардың орталығында қатты ішкі ядро және балқыған металдан тұратын сыртқы ядросы бар.

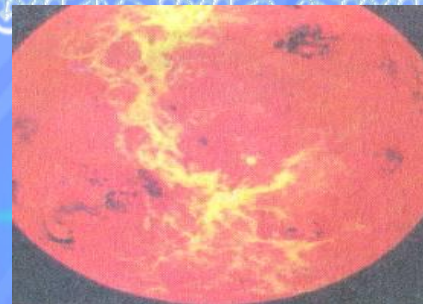

Меркурий

Күнге ең жақын орналасқан ғаламшар. Диаметрі Жерден 2,5 есе кіші. Күнді 88 тәулікте айналып өтеді. Күнге қараған жағының температурасы өте жоғары +3000С, қарама-қарсы жағы өте суық -2000С.

Меркурий мен ШОлпан-ең ыстық ғаламшарлар. Күн райы ашық болған кезде таңғы және кешкі аспанда Шолпан жақсы көрінеді. Меркурийді көру әлдеқайда Қиынырақ, өйткені, ол Күнге тым жақын орналасқан

Шолпанда 167 жанартау бар деп есептелінеді! Олардың бірінің биіктігі Жер бетіндегі ең биік шың-Джомолунгманың биіктігіне тең. Меркурийді жанартаулар жоқ.

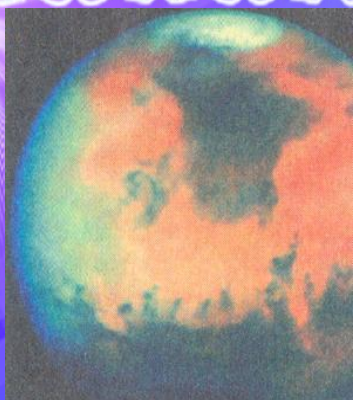

Шолпан

Күннен қашықтығы 108 млн. шақырым. Жерден сәл кіші. Күнді 225 тәулікте айналып өтеді. Беткі температурасы 5000С

Марс

Күн жүйесінің барлық ғаламшарларының ішінде Жерге өте ұқсасы-Марс. Марста таулар, тынышталған Жануарлар мен шөлдер бар. Марс бетінің басым бөлігін қызғылттау түсі бар тасты жазықтар алып тұр. Марстың Температурасы Жердің ең суық аймақтарындағыдай. Бірнеше ғарыш зондтары Марсқа аттандырылған еді. Олар ғаламшар бетін суретке түсіріп, Жерге жіберді. Біз осы зондтардың арқасында Марс туралы көп жана нәрсе білдік.

Диаметрі Жерден екі есе кіші.

Күнді 687 тәулікте айналып өтеді.

Екі серігі бар: Фобос және Деймос.

Жазда температурасы күндіз +200С. Қыста түнде -1250С

Юпитер

Күн жүйесінің ең үлкен ғаламшары-Юпитер. Оның қатты беті жоқ, ол тұтас газдардан құралған. Юпитер өзінің осін өте тез айналады. Сондықтан оның бетінде әрдайым күшті дауылдар тасып тұрады.

Юпитердің серіктері

Юпитердің серіктері (айлар) отбасымен қоршалған. Олардың ішіндегі төртеуі-Жер серігі-Айдан айтарлықтай ірі, нағыз алыптар. Каллисто, Ио, Европа, Ганимед.

1992 жылы Юпитерге комета жақындады. Кейіннен ол жиырма бөлікке бөлінген. Екі жыл өткен соң қирандылар Юпитердің бетіне құлады.

Юпитер

Диаметрі жағынан Жерден 11,5 есе үлкен. Күнді 11,9 жылда айналып өтеді. 16 серігі бар. Өте тез айналады.

Сатурн

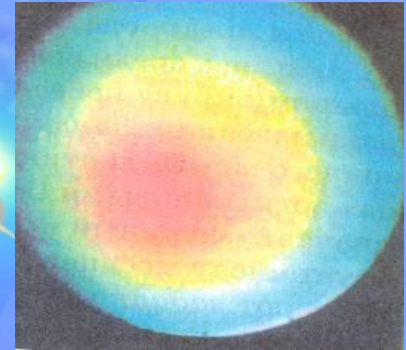
Юпитер ғаламшары да Уран мен Нептун тәрізді бұл сутек пен гелий газдарынан түзелген. Телескоптан Сатурнның теңбіл табақшаға ұқсаған сақиналары жақсы көрінеді. Ұзақ уақыт бойы ғалымдар Сатурнның тек үш қана сақинасы бар деп есептеп келді. Кейіннен “табақша” әртүрлі мөлшерлі мұз жарықшақтарынан қалыптасқан көптеген сақиналардан құралғаны мәлім болды. Мимас-Сатурнның ең кішкентай серіктерінің бірі.

Диаметрі Жерден 9,5 есе үлкен.
Күнді 29,5 жылда айналады.
17 серігі бар.

Уран

Тағы да бір газды алып-Уран. Ол Күн жүйесінің шекарасында орналасқан, Егер Уранды телескоппен Қарасақ, ол жасылдау болып көрінеді, өйткені, бұл ғаламшардың атмосферасында метан газы бар.

Уран Күнді “бүйірлеп жатып” айналады. Күн жүйесі пайда болғаннан кейін, Уран басқа аспан денсімен соқтығысқан деп болжалады. Осы қақтығысудың нәтижесінде Уран бүйіріне аударылған

1781 жылы неміс астрономы Гершель ашқан.

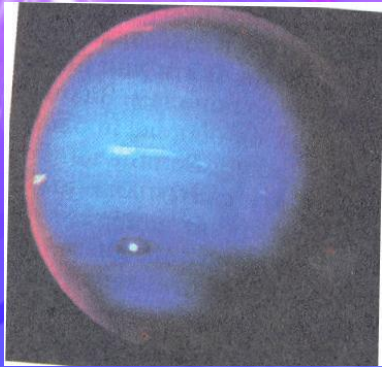
Күннен шыққан жылуды Жерге қарағанда 400 есе кем алады.

15 серігі бар.

Күнді 84 жылда айналып өтеді

Нептун

Нептунның Жерден алыстығы сонша, оны тіпті ең алымды Телескоппен көру қиын. Бұл болып Күн жүйесінің шекарасында сегізінші ғаламшар орналасқан. Нептунның кішкентай Тас ядросының айналасындағы қабықша мұз бен қатып қалған Аммиак газының қоспасынан құралған.

Нептунның сегіз серігі бар. Ең ірі серігі-Тритоннан қарағанда Нептун дәл осылай Көрінеді.

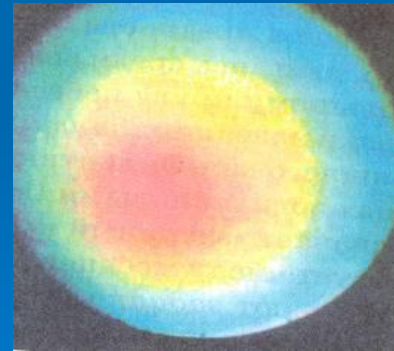
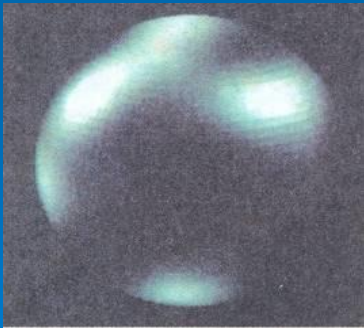
Отыз жылдай бұрын “Вояджер -1” және “Вояджер -2” америкалық ғарыштық Зондтары Нептунның жанынан ұшып өтті.

1846 жылы француз Урбен Леверье, ағылшын Джон Адамс.

Ойлан

- Әріптерден сөз құрап, оларға суреттерді таңда

ЕТИПРЮ
РЖЕ

ЛОПАНШ

НАУР